

UIT DE JEUGD VAN MAARTEN LUTHER.

't Is op den 31sten October van dit jaar 400 jaren geleden, dat Maarten Luther aan de deur van de slotkerk te Wittenberg een papier plakte, waarop hij 95 korte zinnen (stellingen) had geschreven.

Over den grooten invloed van Luther's daad hooren jullie stellig op school, of waar dan ook, wel een en ander. In „Vrij en Blij” vertellen we je alleen iets uit de *jeugd* van den grooten Hervormer.

Luther's ouders woonden in Eisleben in Saksen. 't Was maar een armzalig huis, waarmee ze zich moesten vergenoegen; een mijnwerker, en dat was Hans Luther, verdiende destijds maar een karig loon.

Toen Maarten een half jaar oud was, verhuisden zijn ouders naar Mansfeld en kregen het daar wat ruimer, zoodat het ten minste niet noodig was Maarten vroeg van school te nemen.

„Mijn vader”, zoo vertelde Luther, die later altijd met dankbaarheid dacht aan wat zijn ouders voor hem hadden gedaan, „was een arm hakker en mijn moeder heeft het hout op den rug gedragen, met welke kostwinning zij ons kinderen, hebben grootgebracht. Zij hebben het zeer zwaar gehad.”

Maarten moest al heel vroeg naar school en daar deze in het hoogste gedeelte van de stad lag, droeg zijn vader hem er 's morgens vaak heen. Meestal echter moest hij zelf maar zien de steile straten op te klauteren. Gelukkig, dat Oemler, een van de oudere leerlingen, dan vaak te hulp kwam en hem op de schouders naar boven droeg, een dienst, dien Luther nooit heeft vergeten. Een paar maanden vóór zijn dood schreef hij in den Bijbel van zijn vriend Oemler een geestig rijmpje, waarin hij dat in herinnering bracht.

Er werd in dien tijd met kinderen, ook met den kleinen Maarten, heel anders omgesprongen dan men tegenwoordig doet. De meester, op school, regeerde met een plak, d. i. een stok waarvan het einde breed en plat is. En vader, in huis, had ook altijd een stok bij de hand om te gebruiken als hij 't noodig vond. Hans Luther was niet gemakkelijk voor zijn zoon en Maarten's moeder was, als 't er op aankwam, lang niet teerhartig. Toen Maarten eens stilletjes een noot had weggenomen, kreeg hij van zijn moeder een zóó geducht pak slaag, dat hij er van bloedde; en stellig zou hij nog meer hebben gekregen als hij niet op

den loop was gegaan. Toch zocht en vond hij dikwijls schreiende troost en bescherming in de armen zijner moeder. En dan stelde zij zich voor hem in de bres bij z'n vader en vooral bij z'n onderwijzers, die hem dikwijls heel hard behandelden en voor 't minste vergrijp met stokslagen tuchtigden.

Eerbied en vrees voor God en zijn ouders werden Maarten ingeprint, maar van liefde hoorde en merkte hij weinig. Als hij den naam van Jezus hoorde uitspreken verbleekte hij meestal en sidderde, want dan stelde hij zich niet voor een liefdevollen Zaligmaker, die de kinderen tot Zich riep en die om zondaars te verlossen Zich aan het kruis heeft laten nagelen, maar dacht hij aan den Rechter der wereld, die op de wolken des hemels komen zou om gericht te houden en straf op te leggen voor alle bedreven kwaad.

De meester, aan wiens zorg Maarten werd toevertrouwd, stond bekend als een knorrige baas en vond het gemakkelijk, zijn nieuwen leerling maar dadelijk zóó met vrees en ontzag te vervullen, dat hij nooit last met hem krijgen zou. Dat lukte dan ook volkomen. Maarten keek hem naar de oogen en deed zijn uiterste best om in het „Vader Ons” de letters te leeren. Daarna kwamen de geloofsartikelen en de tien geboden aan de beurt. En naar de wonderverhalen van Maria en van vele andere heiligen luisterde de kleine Luther met open mond en ooren.

Het scheen wel dat hij 't den strengen meester nog al naar den zin kon maken.... Maar op een morgen kwam hij schreiende thuis. Zonder zich van eenige schuld bewust te zijn, had hij in één schooltijd vijftien maal met den stok gehad. De meester had n.l. van zijn leerlingen geëischt, dat ze een les zouden opzeggen, die hij heel niet had opgegeven en toen het natuurlijk niet ging en allen het antwoord schuldig bleven op de vragen die hij deed, was hij te keer gegaan van wat ben je me, en had het stokslagen geregend.

't Is te begrijpen, dat schoolgaan voor Maarten een kwelling was, waartegen hij elken dag weer opzag, niet wetend, wat hem overkomen zou. Alleen als het tegen Kerstmis of Paschen liep, ging hij met meer plezier. Dan bestond het onderwijs hoofdzakelijk in het leeren van liederen, die op de feestdagen konden gezongen worden. En zingen deed Luther graag. Zeker, omdat hij 't zoo goed kon. Een bijzonder genot was 't voor hem, naar de gewoonte van dien tijd, met eenige van z'n makkers langs de huizen te gaan en de liederen, die ze op stemmen hadden leeren zingen, te doen hooren.

Op zulk een Kerstgang had Maarten eens eenige angstige oogen-

blikken. Nadat hij en z'n vrienden voor een boerenwoning hadden staan zingen, kwam de boer naar buiten met een paar worsten in de hand om ze onder de jongens te verdeelen. Maar in plaats van de zangers vriendelijk tot zich te roepen, schreeuwde hij op vrij barschen toon: „Allo, bengels, kom eens hier!” De anderen begrepen dadelijk dat de boer 't zoo kwaad niet bedoelde, maar Maarten sloeg de schrik om 't hart en bang, dat hij een pak slaag krijgen zou, zette hij 't op een loopen. Eerst toen hij zag, dat z'n vrindjes geen kwaad overkwam, maar dat zij door den barschen boer ruim werden bedeed, kwam hij terug en kreeg zijn aandeel van de worst.

Luther zingende bij de weduwe Cotta.

Toen Maarten 14 jaar oud was, werd hij op school gedaan in Maagdenburg en een jaar later werd hij naar Eisenach gestuurd, waar een oom van moeders kant woonde. Toch moest Maarten voor een deel in zijn eigen onderhoud voorzien. Trouwens dat deden meer jongens, die studeeren wilden. Niet door te gaan bedelen natuurlijk. Daarvoor waren ze te fatsoenlijk. Ze wilden wat geven voor hetgeen ze kregen en vereenigden zich tot kleinere of grootere groepen, die op een geschikt

punt in een deftige buurt gingen staan zingen, om dan af te wachten wat de bewoners der omringende huizen hen geven zouden. Dat noemde men zingen om een „partje”, d. i. een gave. Toen Luther, die een prachtige stem had, weer eens met zoo'n koor op straat stond te zingen, trok hij de aandacht van een rijke weduwe, Ursula Cotta, die hem in huis riep en reeds na de eerste kennismaking zooveel van hem begon te houden, dat ze voortaan geheel voor hem zorgde. De beide jaren, doorgebracht in de woning van zijn moederlijke vriendin, behooren tot de gelukkigste van Luther's leven. Toen was hij geen „partjeshengst” meer, zooals Luther 't later zelf noemde.

Maarten Luther kon goed leeren en deed het ook. Door z'n ijver en z'n scherpzinnigheid onderscheidde hij zich onder de degelijke leiding van den rector Trebonius van de meesten zijner medeleerlingen. En in 1501, toen hij nog geen 18 jaar oud was, had hij voldoende kennis vergaderd om zich als student te kunnen laten inschrijven aan de hoogeschool te Erfurt. — Daar kwamen destijds van alle kanten, zelfs uit het buitenland, jongelui om te studeeren. Jammer voor hen, dat ze 't niet beter deden. Het kostte Luther heel wat spot en smaad, dat hij zich met ijver op de studie toelegde en niet meedeed aan hun uitspattingen. Maar hij hield voet bij stuk en kwam de anderen ver vooruit.

Luther's verblijf te Erfurt heeft een grooten invloed gehad op zijn volgend leven. Daar was het dat hij voor het eerst, in de bibliotheek der hoogeschool, een bijbel onder de oogen kreeg en de wensch bij hem opkwam dat heilige boek grondig te leeren kennen. Daar ook overviel hem in 1500 een ernstige ziekte, die hem tot aan den rand van het graf bracht. Tijdens deze ziekte bezocht hem een oude pastoor, die hem de gedachte, dat hij wel sterven zou, uit het hoofd trachtte te praten en tot hem zeide: „Troost je, beste jongen, je zult aan deze ziekte niet sterven; onze Heere God zal nog een groot man van je maken en je voor velen ten zegen stellen.” Luther genas inderdaad en dacht later dikwijls aan de woorden van den pastoor, die hij in zijn vroomheid voor een profetie hield.

Kort na zijn genezing reisde hij, met een 'degen op zij, zooals destijds onder studenten de gewoonte was, naar zijn ouders, maar kwam ongelukkig te vallen en kwetste daardoor de hoofdader van zijn linkerbeen. Onderwijl een vriend, die hem vergezelde, naar een geneesheer liep drukte Luther de wond stevig dicht. Maar het been zwol geweldig op en in zijn angst riep Maarten tot Maria om hulp, evenals den daarop volgenden nacht, toen de wond weer opensprong en het bloed er opnieuw

uitstroomde. Ik zou, zoo zei hij later, destijds vertrouwende op Maria gestorven zijn.

Eindelijk beleefde hij te Erfurt iets, dat aan zijn leven een heel andere richting gaf. Dat was in 1505, toen hij reeds, na vier jaren te hebben gestudeerd in de rechten, den titel van magister of meester in de Vrije Kunsten had verworven. Het was de dood van een zijner vrienden, die plotseling het leven verloor. Dat maakte zoo'n indruk op hem dat hij heel van streek raakte en niet in staat was te studeeren. Om zich wat op te beuren en tot kalmte te komen, ging hij een bezoek brengen bij zijn ouders.

Op weg daarheen overviel hem een vreeselijk onweer. De bliksem sloeg vlak bij hem in. Biddend viel hij ter aarde en riep in zijn angst: Help mij Sint Anna, dan zal ik monnik worden. Daarmee sprak Luther uit, wat reeds lang in zijn hart had geleefd, n.l. de begeerte om met verzaking van de wereld God te kunnen dienen. En hij bracht zijn plan ten uitvoer. Hij noodigde kort daarop zijn vrienden uit tot een gezelligen avond en deelde hun zijn plan mede om den volgenden dag in het klooster te gaan. Hun pogingen om hem daarvan af te brengen waren vergeefs. Er bleef hun niets anders over, dan hem tot aan de kloosterpoort te vergezellen.

Luther deed dezen stap zonder medeweten van zijn ouders, die door het ontvangen van zijn wereldlijke kleeren en zijn ring, dien hij als magister recht had te dragen, vernamen wat hun zoon had gedaan. Vooral Hans Luther maakte zich erg boos en eerst vele jaren later, toen Maarten reeds een beroemd man was en hem in een brief om vergiffenis vroeg, werd de goede verstandhouding weer hersteld.

Maar Luther's kloosterjaren behooren niet meer tot zijn jeugd en daarom.....

A. L. GERRITSEN.

